

Πολιτισμική Δημοκρατία

Σκεπτικό

Η πολιτισμική δημοκρατία διατρέχει ως θεμελιώδης έννοια, κεντρικός άξονας και πολιτικό διακύβευμα ολόκληρο το φάσμα των στρατηγικών στόχων του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού για τον σύγχρονο πολιτισμό, όπως τέθηκαν τον περασμένο Οκτώβριο (<https://www.culture.gr/el/Information/SitePages/view.aspx?niD=2412>).

Η πολιτισμική δημοκρατία αποτελεί συστατική αναφορά και προϋπόθεση της πολιτικής δημοκρατίας, στο βαθμό που αυτή η τελευταία υπερβαίνει το περιορισμένο πλαίσιο της απλής αντιπροσώπευσης και αφορά την κουλτούρα της καθημερινής ζωής, τις συνθήκες διαμόρφωσης των υποκειμενικότητων, τις στάσεις, νοοτροπίες και πρακτικές των πολιτών, τα κοινωνικο-πολιτισμικά φαινόμενα, τις ανισότητες και διακρίσεις που παράγονται και αναπαράγονται από την πολιτική οικονομία των συμβολικών νοημάτων.

Το πολιτισμικό πεδίο κατέχει ολοένα πιο καθοριστικό και διαμορφωτικό ρόλο στη συγκρότηση της ευρύτερης δημοκρατικής συνείδησης και ταυτότητας των πολιτών, παράλληλα με το οικονομικό και το κοινωνικό. Οι ανισότητες (περιφερειακές, χωροταξικές, καταναλωτικές) και οι διακρίσεις (φυλής, φύλου, εθνοτικές, σεξουαλικού προσανατολισμού, θρησκευτικής ελευθερίας, γλώσσας) αποκτούν με τον τρόπο αυτό ιδιαίτερη σημασία και έχουν σημαντικές επιπτώσεις.

Η δημόσια συζήτηση για την πολιτισμική δημοκρατία ζητάει απαντήσεις σε μια σειρά ερωτήματα: Ποιοι είναι οι μηχανισμοί μέσα από τους οποίους οι ανισότητες και διακρίσεις λειτουργούν και αναπαράγονται στην κουλτούρα της καθημερινής ζωής; Πώς μπορούν να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις και οι συνθήκες για τη συμμετοχή διαφορετικών ομάδων πληθυσμού στον πολιτισμό; Πώς μπορούμε να σκεφτούμε προς την κατεύθυνση ενός πολιτισμού ισοτιμίας, συν-δημιουργίας, συμμετοχής και συμπερίληψης που θα υπερβαίνει τις ιεραρχικές ταξινομήσεις και στερεότυπα; Πώς θα θέσουμε στο επίκεντρο του προβληματισμού τους απόντες, το κοινό που δεν προσέρχεται και δεν συμμετέχει, και την εξάλειψη των λόγων που προκαλούν και συντηρούν αυτό τον αποκλεισμό; Πώς θα υπερβούμε την έννοια του εκπολιτισμού; Πώς η δημόσια πολιτική πολιτισμού θα επενδύει στα υποκείμενα και όχι μόνο στα έργα; Ποιες είναι οι σύγχρονες απαντήσεις στον πολιτισμικό πεσιμισμό και συντηρητισμό; Με ποιους τρόπους η ψηφιακή πραγματικότητα θα οδηγήσει σε πιο δίκαιη κατανομή των πολιτισμικών αγαθών; Πώς οι δημόσιοι πολιτιστικοί οργανισμοί θα λειτουργούν κατά του αποκλεισμού; Πώς οι ευάλωτες ομάδες που υφίστανται διάκριση θα απολαύσουν περισσότερες και καλύτερες πολιτισμικές υπηρεσίες;

Πώς θα βρεθεί η κοινή γλώσσα διαλόγου μέσα στη διαφορετικότητα;

Στόχος είναι μέσα από τη διεπιστημονική προσέγγιση να ανοίξει ο διάλογος για τη σύνδεση της πολιτισμικής δημοκρατίας με την πολιτική δημοκρατία, να συζητηθούν οι προβληματισμοί και να αναζητηθούν οι τρόποι, με τους οποίους μπορούμε να οδηγηθούμε με σταθερά βήματα στη μείωση των διακρίσεων και των ανισοτήτων. Να οδηγηθούμε σε έναν πολιτισμό που δεν θα είναι απλώς προσβάσιμος, αλλά θα είναι συμμετοχικός και θα συμπεριλαμβάνει τους πιο ευάλωτους, σε έναν πολιτισμό που θα είναι αντίθετος σε φαινόμενα διχασμού και βίας, είτε πρόκειται για τον σεξισμό, είτε πρόκειται για το bullying στη σχολική κοινότητα, είτε για τη βία στα γήπεδα, είτε για τις ξενοφοβικές, ρατσιστικές και

εθνικιστικές αντιλήψεις, που δηλητηριάζουν την καθημερινή ζωή χιλιάδων νέων ανθρώπων. Οι απολυταρχικές νοοτροπίες και συμπεριφορές, τα ξενοφοβικά και ρατσιστικά μορφώματα και η πολιτική τους έκφραση φωλιάζουν εκεί όπου ο κοινωνικός ιστός χάνει τα βασικά συστατικά της αλληλεγγύης, της δικαιοσύνης, της εμπιστοσύνης. Χρειάζεται να χαρτογραφήσουμε τα πεδία των επιθυμιών του, αλλά και να διακρίνουμε τις αθέατες και μη νομιμοποιημένες πλευρές του πολιτισμού της καθημερινής ζωής που επηρεάζουν καθοριστικά τις στάσεις, νοοτροπίες και συμπεριφορές.

Ανάμεσα στον δογματικό κρατισμό και στον ανταγωνιστικό νεοφιλελευθερισμό θα πρέπει να βρεθεί το σημείο αναφοράς στο ευαίσθητο πεδίο του πολιτισμού που αφορά τα πολιτιστικά αγαθά, τις τέχνες αλλά κυρίως τις στάσεις ζωής, τις επιλογές των νέων ανθρώπων, τα οράματα και τις προσδοκίες τους.

Η χώρα διαθέτει ένα πολιτισμικό κεφάλαιο που χρειάζεται να ξαναδούμε από την αρχή τη σύνθεσή του, την επένδυση και την προστιθέμενη πολιτισμική, οικονομική και κοινωνική αξία του. Οι λέξεις-κλειδιά για αυτή τη διαδικασία είναι η συμμετοχικότητα, τα πολιτισμικά δικαιώματα, οι πολιτισμικές κοινότητες και δίκτυα – ορατές ή αφανείς, η πολιτισμική βιοποικιλότητα, εντέλει η κοινωνική συνοχή μέσα από τον πολυφωνικό διάλογο γύρω από όλα αυτά τα ζητήματα. Εδώ εδράζεται και η περιφερειακή πολιτική σύγχρονου πολιτισμού με το βλέμμα στραμμένο στην επόμενη δεκαετία 2020-'30, ως απαραίτητη παράμετρος συγκρότησης ενός νέου πολιτισμικού μοντέλου αειφόρου ανάπτυξης και κοινωνικο-πολιτισμικής συνοχής. Τα ζωντανά κύτταρα πολιτισμού της περιφέρειας που ήδη λειτουργούν σε πολλούς τομείς, χρειάζεται να δυναμώσουν και να ενισχυθούν.

Χρειάζεται να προσπαθήσουμε, ώστε να απαλλαγούμε ως κοινωνία από τις ριζωμένες και κληρονομημένες αντιλήψεις που έχουν διαμορφώσει πολιτισμικές αναπαραστάσεις, αφηγήματα και φαντασιακές κοινότητες με συντηρητικό πρόσημο και να δούμε με νέα ματιά το μέλλον. Να δούμε επίσης τη λαϊκή κουλτούρα ως μια διαρκή διαδικασία συγκρότησης ταυτοτήτων και υποκειμενικότητων, αναπαραστάσεων και συμβόλων μέσα σε ένα ευρύτερο σύστημα συσχετισμών όπου συμμετέχουν η πολιτιστική κληρονομιά, η λόγια κουλτούρα, η παράδοση, η πολιτιστική βιομηχανία, τα ΜΜΕ, οι τεχνολογίες, τα ψηφιακά δίκτυα.

Η κουλτούρα της καθημερινής ζωής συγκροτεί το πλαίσιο και τους κανόνες συμβίωσης της κοινωνίας μας με πραγματικούς όρους. Συνθέτει τις νοοτροπίες, συμπεριφορές, τις ταυτότητες, τη σχέση με το παρελθόν, τις στάσεις απέναντι στις σύγχρονες προκλήσεις (φτώχεια, ανεργία, μετανάστες, πρόσφυγες, ρατσισμός, ξενοφοβία, αλληλεγγύη, νεοφιλελεύθερος ναρκισσισμός). Είναι το φαντασιακό που τροφοδοτεί και αναμετριέται με τις καθημερινές πολιτισμικές αναπαραστάσεις και πρακτικές μας. Είναι χώρος ελευθερίας αλλά και διαπραγμάτευσης, μια πολυεπίπεδη πραγματικότητα στην οποία όλοι συμμετέχουμε με τον τρόπο μας και μοιραζόμαστε στην κοινωνική συμβίωση των μεγάλων και μικρών πόλεων και της περιφέρειας.

27.02.2019

Υπουργός Πολιτισμού και Αθλητισμού

Μυρσίνη Ζορμπά